

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Lucie Růžičková
advokát
IČO 631 23 606
Jana Růžičky 1165/2a
148 00 Praha 4

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
110 00 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/1838/2016 - 22

Praha 21. 5. 2019

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 7. 11. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 5. 9. 2012 a vydání bezdůvodného obohacení ve výši 49.500 Kč s úroky z prodlení ve výši 8,05 % p.a. z částky 49.500 Kč ode dne marného uplynutí lhůty k plnění podle výzvy ze dne 26. 7. 2016 do dne zaplacení, o námitkách Navrhovatele ze dne 1. 4. 2019, č. j. FA/SR/ZP/1838/2016 - 16, a námitkách Instituce ze dne 2. 4. 2019, č. j. FA/SR/ZP/1838/2016 - 17, proti nálezu finančního arbitra ze dne 15. 3. 2019, č. j. FA/SR/ZP/1838/2016 - 15, takto:

Námitky, které podal navrhovatel, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 1. 4. 2019, č. j. FA/SR/ZP/1838/2016 - 16, proti nálezu finančního arbitra ze dne 15. 3. 2019, č. j. FA/SR/ZP/1838/2016 - 15, a námitky, které podala instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, doručené finančnímu arbitrovi dne 2. 4. 2019, č. j. FA/SR/ZP/1838/2016 - 17, proti nálezu finančního arbitra ze dne 15. 3. 2019, č. j. FA/SR/ZP/1838/2016 - 15, se zamítají a nálezu finančního arbitra ze dne 15. 3. 2019, č. j. FA/SR/ZP/1838/2016 - 15, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

Odůvodnění:

1 Řízení o návrhu

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 15. 3. 2019, č. j. FA/SR/ZP/1838/2016 - 15 (dále jen „Nález“), ve kterém dovedl absolutní neplatnost pojistné smlouvy č. ■ s názvem *Životní pojištění PROFI Invest* uzavřené dne 5. 9. 2012 (dále jen „Pojistná smlouva“) z důvodu neoddělitelnosti neplatných ujednání o počátečních a správních nákladech a o rizikovém pojistném.

Protože finanční arbitr zjistil, že pojištění sjednané Pojistnou smlouvou bylo ukončeno a Navrhovatel již není povinen hradit pojistné, nedovodil právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy ve výroku Nálezu.

Finanční arbitr posoudil námitku promlčení nároku Navrhovatele, kterou v řízení před finančním arbitrem vnesla Instituce, a zjistil, že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 14.500 Kč. Ve zbývající části finanční arbitr návrh Navrhovatele zamítl.

Finanční arbitr současně výrokiem III. Nálezu uložil Instituci zaplatit sankci ve výši 15.000 Kč podle § 17a zákona o finančním arbitrovi.

3 Námítky Navrhovatele

Navrhovatel podává námítky do výroku II. Nálezu.

Navrhovatel namítá, že závěry finančního arbitra o neoddělitelnosti neplatných ujednání o nákladech a rizikovém pojistném od Pojistné smlouvy jako celku se nezakládají na skutkových zjištěních.

Navrhovatel argumentuje, že se finanční arbitr měl zabývat dalšími důvody neplatnosti Pojistné smlouvy, konkrétně neplatností ujednání o inkasních nákladech, odkupném a o poplatku za správu portfolia, za evidenci podílových jednotek a jiných srážkách, neurčitostí pojistného plnění, rozporem vůle Instituce a písemné Pojistné smlouvy (Instituce snižovala kapitálovou hodnotu o náklady a rizikové pojistné), rozporem se zákazem nekalých obchodních praktik (produkt byl prezentován jako spoření a Navrhovatel nebyl seznámen s nákladovou strukturou pojištění) a nepřevzetím pojistného rizika.

Navrhovatel opakovaně namítá, že se Instituce na jeho úkor obohatila úmyslně, když Pojistná smlouva byla uzavřena po vydání úředního sdělení České národní banky ze dne 2. 5. 2012, v okamžiku uzavření Pojistné smlouvy tak Instituce znala požadavky na odbornou péči při uzavírání smluv a tyto požadavky vědomě nesplnila. Navrhovatel argumentuje, že Instituce úmyslně nesjednala výši nákladů a poplatků v Pojistné smlouvě. Navrhovatel opakovaně namítá, že Instituce vnesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy, když nejednala při uzavření Pojistné smlouvy s odbornou péčí.

Navrhovatel rozporuje závěr finančního arbitra, že na základě dopisu Instituce ze dne 17. 12. 2015 získal vědomost o bezdůvodném obohacení Instituce.

Navrhovatel nesouhlasí se zamítnutím návrhu Navrhovatele na zaplacení zákonného úroku z prodlení z bezdůvodného obohacení a argumentuje tím, že neuzavření dohody o narovnání nemůže být považováno za odepření součinnosti podle § 522 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „starý občanský zákoník“), s následkem odepření nároku na zákonné příslušenství. Navrhovatel je toho názoru, že pokud by na dohodu o narovnání ze strany Instituce přistoupila, legalizoval by její protiprávní jednání a vzdal by se možnosti svůj nárok uplatnit před soudem.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr v rozporu s platnou judikaturou zúčtoval vzájemná peněžitá plnění z neplatné Pojistné smlouvy, když nejprve aplikoval námitku promlčení.

Navrhovatel navrhuje, aby finanční arbitr vnesl na Instituci dotaz ohledně kampaně „Takové lepší spoření“, vyslechl osobu, která byla v období trvání pojištění odpovědná za soulad jednání Instituce s právními předpisy a s pokyny dohledového orgánu a vyslechl osobu odpovědnou za soulad jednání Instituce s obsahem Pojistné smlouvy.

Navrhovatel se dovolává postupu finančního arbitra podle § 90 odst. 1 písm. b) správního řádu, tj. aby Nález ve výroku II. zrušil a věc znovu projednal v prvostupňovém řízení, případně shledá-li finanční arbitr tento postup nedůvodným, aby v rozhodnutí zrušil výrok II. Nálezu a výrok I. Nálezu změnil tak, že uloží Instituci povinnost zaplatit Navrhovateli částku

49.500 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % p.a. z částky 49.500 Kč od 27. 8. 2016 do zaplacení.

4 Námítky Instituce

Instituce namítá, že právní předpisy v době uzavření Pojistné smlouvy (ani v současnosti) nevyžadují, aby počáteční, správní či inkasní náklady byly stanoveny přesnou částkou, ani aby byly veškeré jednotlivé složky pojistného (včetně rizikového pojistného) stanoveny přesnou částkou. Instituce namítá, že výše celkového pojistného je v Pojistné smlouvě jako podstatná náležitost pojistné smlouvy sjednána. Instituce namítá, že přesnou částkou podle žádného právního předpisu nemusí být sjednáno ani odkupné nebo pojistné plnění.

Instituce namítá, že sjednání jednotlivých plnění způsobem určení jejich výše je vyjádřením smluvní volnosti stran, např. poskytnutím pojistného plnění v rozsahu vzniklé škody, náhradou účelně vynaložených nákladů, průměrem ekonomických ukazatelů, v závislosti na indexaci, navázáním na tržní okolnosti a pohyblivou sazbu apod.

Instituce dále namítá, že žádný právní předpis nevyžaduje uniformitu veškerých právních vztahů mezi pojistitelem a pojistníky. Instituce namítá, že pojišťovnictví je postaveno na ohodnocení rizik podle individuálních parametrů, a bylo by tedy absurdní požadovat, aby Instituce stanovila stejné podmínky pro všechny své klienty. Instituce namítá, že je potřeba rozlišovat mezi zákazem diskriminace a požadavkem uniformity.

Instituce namítá, že počáteční a správní náklady, rizikové pojistné, odkupné a pojistné plnění Instituce kalkuluje s přihlédnutím k individuálním parametrům podle pojistně technických zásad.

Instituce namítá, že Navrhovatel byl v článku 1 bod 3 Doplnkových pojistných podmínek dostatečně informován o tom, že Instituce je oprávněna snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční, správní a inkasní náklady. Navrhovatel svým podpisem potvrdil, že mu byly předány Všeobecné pojistné podmínky i Doplnkové pojistné podmínky, a že se s nimi seznámil. Instituce namítá, že konkrétní výše nákladů je dána pojistně matematickými zásadami pojistitele, o kterých nebyla Instituce povinna Navrhovatele před uzavřením smlouvy informovat podle žádného právního předpisu ani podle Pojistné smlouvy. Instituce považuje článek 1 bod 3 Doplnkových pojistných podmínek za dostatečně určité ujednání, na základě kterého nelze dovodit neplatnost Pojistné smlouvy a její bezdůvodné obohacení z ní.

Instituce namítá, že Navrhovatel se v případě nejasností mohl doptat zprostředkovatele nebo Instituce, smlouvu vypovědět do 2 měsíců po sjednání, anebo dovolat se její relativní neplatnosti, což však neučinil.

Instituce dále odmítá závěr finančního arbitra o neurčitosti ujednání o rizikovém pojistném a odkazuje na § 66 odst. 2 písm. g) zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), podle kterého musí být zájemci před uzavřením pojistné smlouvy týkající se pojištění osob oznámena informace o výši pojistného za každé sjednané soukromé pojištění včetně doplňkového soukromého pojištění, nikoli však informace o rozčlenění takového pojištění. Instituce jako příklad uvádí pojištění stavby pro případ působení několika různých pojistných nebezpečí, které také není v rámci pojistného dále strukturováno, byť není zřejmé, která část pojistného se vztahuje např. k pojištění stavby pro případ požáru a která k pojištění pro případ povodně. Instituce namítá, že výše rizikového pojistného za pojištění pro případ smrti se každoročně mění v závislosti na věku pojištěného.

Instituce vysvětluje, že „[č]ást pojistného na pokrytí životních pojištění včetně nákladů se připíše do kapitálové hodnoty s garantovanou technickou úrokovou mírou, ze které se pak strhávají měsíční srážky za jednotlivá životní pojištění, správní náklady a splátky na umoření počátečních nákladů. Počáteční náklady jsou do výše pojistného rozloženy rovnoměrně

na celou délku pojištění. K jejich úhradě dochází po dobu prvních tří let. Rozdíl mezi částkou kalkulovanou v pojistném a skutečně uhrazenou částkou se promítne do kapitálové hodnoty pojištění. Část pojistného, která není spotřebována na sjednaná pojištění (rizika) nebo tvorbu kapitálové hodnoty garantované, tvoří pojistné k investování. To se investuje dle zvoleného alokačního poměru. To má samozřejmě vliv i na tu část pojistného, která je použita k tvorbě kapitálové hodnoty, jejíž výše se logicky taktéž mění, a to vždy v rámci stále stejně vysokého běžného pojistného za životní pojištění. Tyto změny nejsou komunikovány obecně číselně ve smluvní dokumentaci, jelikož jsou specifické pro každou pojistnou smlouvu.“

Instituce argumentuje, že právě proto, aby pojistník obdržel aktuální informaci o stavu svého pojištění, zakládá mu § 58 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě právo kdykoliv během trvání soukromého pojištění požadovat po pojistiteli sdělení o tom, kolik by činila výše odkupného. Instituce tvrdí, že stejně tak se Navrhovatel mohl kdykoliv dotázat na výši nákladů a aktuální stav kapitálové hodnoty.

Instituce namítá, že Navrhovatel věděl o „*důvodech údajné absolutní neplatnosti již v okamžiku uzavření Smlouvy, neboť již v tomto okamžiku věděl o veškerých skutečnostech, na kterých nyní svou argumentaci o údajné neplatnosti Smlouvy zakládá. Námitky Navrhovatele se týkají výlučně obsahu smluvní dokumentace, kterou měl při podpisu Smlouvy k dispozici.*“ Instituce namítá, že ve světle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009, subjektivní i objektivní promlčecí doba počíná zaplacením každé jednotlivé platby.

Instituce namítá, že pokud je Pojistná smlouva absolutně neplatná, je i Navrhovatel povinen Instituci vydat to, co na jejím základě přijal, tj. peněžitou náhradu odpovídající pojistnému krytí a možnosti investovat a zhodnotit část pojistného plnění, které mu Instituce poskytovala. Instituce argumentuje, že byla po celou dobu trvání pojištění připravena v případě pojistné události poskytnout Navrhovateli sjednané pojistné plnění a v souvislosti s investováním nakupovala a prodávala podílové jednotky Navrhovatelem zvoleného fondu. Navrhovatel se tak na úkor Instituce obohatil o náklady, které byla Instituce nucena vynaložit na uvedené činnosti. Instituce uzavírá, že bezdůvodné obohacení na straně Navrhovatele představují i náklady, které vynaložila na uzavření Pojistné smlouvy.

Instituce odmítá tvrzení Navrhovatele, že se úmyslně obohatila na jeho úkor, neboť je přesvědčena o platnosti Pojistné smlouvy. Instituce namítá, že smlouvy mají být primárně vykládány jako platné, což potvrzuje i soudní praxe. Instituce tvrdí, že konstatování absolutní neplatnosti je krajním řešením, protože představuje významný negativní zásah do ochrany smluvních vztahů. Vždy je přítom potřeba zkoumat skutečnou vůli účastníků smluvního vztahu, která má prioritu před formálním projevem této vůle. Instituce namítá, že Navrhovatel a Instituce se dohodli na podstatných náležitostech Pojistné smlouvy, a proto Pojistná smlouva nemůže být neplatná jako celek pro neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném, jejichž konkrétní vyčíslení zákon nevyžaduje.

Instituce navrhuje, aby finanční arbitr Nález změnil tak, že návrh Navrhovatele se v celém rozsahu zamítá.

5 Řízení o námitkách

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu.

Finanční arbitr nepovažuje za nutné znovu definovat a vykládat sporná ujednání Pojistné smlouvy tak, jak učinil v Nálezu ani vyjadřovat se k těm námitkám, které Navrhovatel a Instituce vznesli již v řízení před vydáním Nálezu a nedoložili je jinými podklady. Finanční arbitr nepochybil, jestliže svou ucelenou argumentací vypořádal námitky Navrhovatele beze zbytku, avšak podrobně nevyvracel v Nálezu každé tvrzení strany sporu a neprovedl každý předložený či označený podklad a odkazuje v této souvislosti na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08.

Finanční arbitr je bezplatný státem zřízený orgán mimosoudního řešení spotřebitelských sporů na finančním trhu. Primárním cílem finančního arbitra je tam, kde je spotřebitel v právu, přivést strany sporu ke smírnému řešení sporu tak, aby se spotřebitel nemusel obracet na soud a nemusel hradit náklady soudního řízení, protože řízení před finančním arbitrem je bezplatné a nevyžaduje se, aby byl spotřebitel právně zastoupen (náklady právního zastoupení se v řízení před finančním arbitrem nepřiznávají). Proto musí finanční arbitr posoudit spor zásadně podle právních předpisů a nemůže působit ve prospěch ani jedné strany sporu.

Finanční arbitr tedy není zřízen k tomu, aby rozhodoval spory spotřebitelů v jejich prospěch, když jim jejich nároky nesvědčí.

Pokud jde o shromažďování podkladů pro vydání rozhodnutí, je na stranách sporu, aby předložily takové podklady, které budou pro jednání o mimosoudním řešení sporu relevantní. Finanční arbitr se určitě může v rámci své působnosti obracet na třetí osoby a požadovat od nich předložení podkladů nebo vyjádření tak, aby podklady pro rozhodnutí ve věci byly co nejúplnější. V žádném případě však nelze toto oprávnění finančního arbitra vnímat jako jeho povinnost za spotřebitele předkládat základní podklady pro prokázání existence právního vztahu, který je předmětem sporu nebo existence nároku, kterého se spotřebitel domáhá. A stejně tak to neznamena, že spotřebitel je v řízení před finančním arbitrem ten, který nemusí kromě předložení podání označeného za návrh na zahájení řízení, poskytovat řádnou součinnost, ať už v podobě předložení podkladů, které by měl mít jako jedna ze stran právního vztahu určitě k dispozici, tak i v podobě podání ústního vysvětlení v případě, kdy je zapotřebí.

Pokud jde o Navrhovatelem žádaný postup podle § 90 odst. 1 písm. b) správního řádu, tj. aby finanční arbitr zrušil Nález a věc projednal v novém řízení, nejsou pro něj nejen splněny podmínky, ale ani jej zákon o finančním arbitrovi neumožňuje. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi může finanční arbitr nálezu pouze potvrdit nebo změnit.

Finanční arbitr ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 15. 3. 2019 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu ukládá § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, její složitosti a průběžnému doplňování argumentace ze strany Navrhovatele je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a správním řádem (§ 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, § 2 odst. 4 správního řádu). Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 15 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval, a vypořádání se se všemi relevantními podklady, které měl finanční arbitr k dispozici od účastníků řízení, případně které si v řízení i sám vyžádal.

Finanční arbitr po posouzení průběhu řízení a všech úkonů v řízení s ohledem na výše uvedené nezjistil, že by v řízení nepostupoval v souladu s právními předpisy a nerespektoval při tom rovněž zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi a zásady správního řízení podle správního řádu.

5.1 Neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném

Finanční arbitr znovu odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005, že „[z]ávěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit“, tedy že právní úkon je určitý, pokud lze jeho obsah zjistit výkladem.

S přihlédnutím k zákonnému požadavku určitosti musí být náklady upraveny takovým způsobem, ze kterého bude nepochybná jejich výše, např. 10 % ročního pojistného nebo vzorec, na základě kterého by byla výše těchto nákladů určitelná.

Způsob, jakým jsou náklady a rizikové pojistné upraveny v Doplnkových pojistných podmínkách však nedává jakékoliv výkladové vodítko pro určení jejich faktické výše, protože čl. 1 body 1.6, 1.7 a 3.1 Doplnkových pojistných podmínek odkazují na pojistně technické zásady, které Pojistná smlouva, Všeobecné pojistné podmínky ani Doplnkové pojistné podmínky blíže nevymezují, a tudíž nelze jejich obsah poznat, a to ani za pomoci výkladových pravidel. Daná ujednání čl. 1 bodů 1.6, 1.7 a 3.1 jsou proto ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neurčitá, závisí-li určení nákladů a rizikového pojistného na pojistně technických zásadách, které Pojistná smlouva, Všeobecné ani Doplnkové pojistné podmínky nedefinují.

Skutečnost, že právní předpisy nestanoví náklady, poplatky a rizikové pojistné jako podstatnou náležitost pojistných smluv, neznamená, že by smluvní strany pojistné smlouvy neměly povinnost dodržovat obecné náležitosti kladené na každý právní úkon, tedy jeho určitost a srozumitelnost. Pojistná smlouva je pojištěním rezervotvorným, tj. pojišťovna nespočítává celé zaplacené pojistné na krytí rizik a poplatků, ale vytváří rezervu resp. kapitálovou hodnotu pojištění, která je Navrhovateli vyplacena v případě dožití nebo kterou poníženu o poplatky vyplatí Navrhovateli v případě předčasného ukončení pojištění. Z výše uvedeného je tedy patrné, že výše strhávaného rizikového pojistného a poplatků (nákladů) má podstatný vliv na výši plnění při dožití či na výši odkupného. Z tohoto důvodu finanční arbitr konstatuje, že u Pojistné smlouvy není ujednání o strhávání nákladů nebo rizikového pojistného žádným minoritním ujednáním, ale je ujednáním zásadním, pro něž není požadavek na určité sjednání nepřiměřený.

Finanční arbitr souhlasí, že každá pojistná smlouva o životním pojištění má svůj individuální charakter daný pojistným produktem, výší pojistného, frekvencí placení pojistného, výší pojistné částky pro smrt, případnými dalšími úrazovými připojištění, nicméně tato individualizace nespočívá v tom, že pojistník má s Institucí možnost si individuálně dohodnout výši nákladů a rizikového pojistného, ale v tom, že Instituce podle parametrů pojistné smlouvy a podle své metodiky (pojistně matematických metod) vypočte výši nákladů a rizikového pojistného.

Finanční arbitr je přesvědčen, že odkazují-li ujednání Doplnkových pojistných podmínek na dokument (pojistně technické zásady) obsahující způsob výpočtu nákladů a rizikového pojistného, který je Navrhovateli objektivně nepřístupný (finanční arbitr na základě vyjádření Instituce zná pouze mechanismus výpočtu počátečních a správních nákladů), a se kterým Instituce Navrhovatele před uzavřením smlouvy neseznámila, jedná se o způsob ujednání nákladů a rizikového pojistného, který je neurčitý a ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatný.

Skutečnost, že se rizikové pojistné na smrt v čase mění, nevylučuje možnost přesného sjednání výše rizikového pojistného na jednotlivé roky, např. tabulkou s rozepsanou výší rizikového pojistného v jednotlivých letech podle věku pojistníka.

Finanční arbitr tak setrvává na závěru, že ujednání čl. 1 bodů 1.6, 1.7 a 3.1 Doplnkových pojistných podmínek o strhávání rizikového pojistného, počátečních, správních nákladů jsou neurčitá a tudíž neplatná ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku.

5.2 K absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy a k neopatření dalších podkladů

K námitce Instituce, že se finanční arbitr snaží o negativní výklad Pojistné smlouvy a nezohledňuje skutečnou vůli stran sporu, finanční arbitr nerozporuje, že vyslovení absolutní neplatnosti, při které dochází k omezení autonomie vůle, by mělo sloužit jako *ultima ratio*. Finanční arbitr rovněž nerozporuje jednu ze základních zásad soukromého práva o přednosti výkladu právního úkonu, který zachová jeho platnost (srov. závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 3. 8. 2011, sp. zn. ÚS 3381/10). Finanční arbitr

nicméně trvá na svém závěru, že Pojistná smlouva trpí zásadními vadami, které není možné zhojit ani výkladem, proto musí konstatovat, že napadená ujednání Pojistné smlouvy, resp. Doplňkových pojistných podmínek jsou ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatná pro neurčitost.

K námitce oddělitelnosti neplatných ujednání o nákladech finanční arbitr odkazuje, že v Nálezu náležitě odůvodnil, proč nejsou jednotlivá neplatná ujednání oddělitelná od ostatních ujednání Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr odkazuje, že Instituce je podnikatelský subjekt, jehož cílem je dosažení zisku. Finanční arbitr nemohl z ničeho dovodit, že nebylo vůlí Instituce strhávat si náklady podle pojistně technických zásad a že pro ni toto ujednání nebylo klíčové (vůle Instituce strhávat z kapitálové hodnoty pojištění rizikové pojistné, počáteční a správní náklady a poplatky vyplývá z bodu 2.5 Doplňkových pojistných podmínek).

Pokud Navrhovatel souhlasí se závěrem finančního arbitra o absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy, ale nesouhlasí s důvody, pro které finanční arbitr dovodil neplatnost Pojistné smlouvy, odkazuje finanční arbitr na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 191/12, ve spojení s rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1564/2010, ve kterém soud judikoval, že „[z]a nedůvodnou pak považuje dovolací soud námitku dovolatele, že se odvolací soud nevypořádal se závěrem soudu prvního stupně, že smlouva o půjčce je neplatná i podle ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. Shledal-li totiž odvolací soud neplatnost smlouvy o půjčce z důvodů podle ustanovení § 196a odst. 1 obch. zák. nebylo pro rozhodnutí ve věci potřebné, aby zkoumal, zda je neplatná i z jiného důvodu“ a dále též na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 705/2001, ve kterém soud judikoval, že „[o]tázka právního posouzení skutkových zjištění, která soud učinil, je pouze věcí soudu, přičemž soud není vázán právními závěry, které z těchto skutkových zjištění učinil účastník řízení. Jestliže tedy soud dospěl k tomu závěru, že tvrzení žalované o neplatnosti smlouvy je důvodné, není již rozhodující, že shledal jiný důvod neplatnosti, než ke kterému dospěla žalovaná. Jinými slovy, jestliže soud prvního stupně ze skutkových zjištění o obsahu posuzované smlouvy dovodil, že těmito skutkovým zjištěním je třeba přiřadit jako důvod neplatnosti smlouvy neurčitost předmětu plnění, nikoli nemožnost plnění (jak kvalifikovala uvedená skutková tvrzení žalovaná), nelze mu vytýkat nesprávné právní posouzení z hlediska porušení zásady koncentrace řízení. Jak správně uvedl odvolací soud, právní závěry žalované nejsou pro posouzení jejích námitek rozhodné. Rozhodná jsou pouze její skutková tvrzení a tato tvrzení závěr, že je smlouva neplatná, obsahovala“.

Vzhledem k výše uvedenému již finanční arbitr považuje za rozporné se zásadou procesní ekonomie, aby se detailně vypořádával s argumentací Navrhovatele o rozporu obsahu Pojistné smlouvy s vůlí Instituce a s tvrzenými vadami předmluvní fáze, případně s dalšími tvrzeními, která Navrhovatel uvedl pro absolutní neplatnost Pojistné smlouvy, neboť finanční arbitr dovodil neplatnost již pro neurčitost nákladové struktury a další zjištění by již neměla žádný vliv na závěr o absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy.

K námitce Navrhovatele, že finanční arbitr neopatřil podklady ke kampani „Takové lepší spoření“ finanční arbitr odkazuje, že při svém rozhodování vycházel z podkladů předložených Navrhovatelem a Institucí, ať již samostatně nebo na jeho vyžádání, tyto shromážděné podklady považoval za dostačující pro rozhodnutí ve věci určení neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení z absolutně neplatné Pojistné smlouvy. Finanční arbitr opakuje, že Navrhovatel nijak nekonkretizoval, zda byl v rámci dané kampaně osloven a kým, jaké informace mu byly v rámci této kampaně předány, jaké konkrétní informace by měl finanční arbitr zjišťovat, co by tyto informace měly prokazovat v daném konkrétním vztahu Navrhovatele s Institucí a jak by tato zjištění ovlivnila rozhodnutí ve věci, případně jak by obecné informace o marketingové kampani bez konkrétní návaznosti na vztah Navrhovatele s Institucí mohly prokázat tvrzené úmyslné jednání Instituce, případně tvrzený rozpor námítky promlčení s dobrými mravy. Finanční arbitr odkazuje, že

nadbytečnost opatřování Navrhovatelem požadovaných podkladů odůvodnil již v kapitole 5.4.5 Nálezu.

Navrhovatel v řízení před vydáním Nálezu nenavrhoval svědecké výpovědi osob, jak činí v podaných Námitkách. Navrhovatel současně neidentifikoval osoby, které mají být vyslechnuty, a nesdělil, jaké skutkové okolnosti by jejich výpověď ve vztahu k Pojistné smlouvě měla prokazovat a jakým způsobem by tato případná zjištění měla ovlivnit rozhodnutí ve věci.

Finanční arbitr odkazuje na § 52 správního řádu, který stanoví, že správní orgán není návrhy účastníků vázán („*Účastníci jsou povinni označit důkazy na podporu svých tvrzení. Správní orgán není návrhy účastníků vázán, vždy však provede důkazy, které jsou potřebné ke zjištění stavu věci*“).

Finanční arbitr odmítá námitku Navrhovatele o nedostatečně zjištěném skutkovém stavu jako nedůvodnou a shledává za nadbytečné dále zjišťovat identifikační údaje osob, které Navrhovatel navrhuje vyslechnout v námitkovém řízení, a opatřovat obecné informace bez konkrétní návaznosti k předmětu sporu, když skutková zjištění, která byla podkladem pro rozhodnutí, mají oporu ve shromážděných podkladech a umožňují věc komplexně posoudit. Finanční arbitr v odůvodnění Nálezu popsal, na základě jakých skutkových zjištění vyplývajících z předložených podkladů dospěl k učiněným závěrům, současně své právní závěry řádně odůvodnil a podložil judikaturou obecných soudů.

5.3 K úmyslu Instituce se bezdůvodně obohatit a k souladu námítka promlčení s dobrými mravy

Argumentaci Navrhovatele, že se Instituce na jeho úkor obohatila úmyslně a že vznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy, finanční arbitr uceleně vypořádal již v kapitole 5.5 Nálezu, na kterou odkazuje.

Finanční arbitr setrvává na závěru, že v řízení nezjistil, že by se Instituce nechovala v souladu s Pojistnou smlouvou, kterou považovala za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události. Navrhovatel své tvrzení, že Instituce měla úmysl, ať přímý nebo nepřímý, se bezdůvodně obohatit na úkor Navrhovatele, ničím nedoložil.

Finanční arbitr opakovaně odmítá jako nedůvodnou námitku Navrhovatele, že úmysl Instituce bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele lze dovodit v souvislosti s úředním sdělením České národní banky ze dne 2. 5. 2012 publikovaném dne 14. 5. 2012, (dále jen „Úřední sdělení ČNB“), když setrvává na závěru, že Úřední sdělení ČNB není způsobitelné jakkoli prokázat tento úmysl Instituce, protože nedokládá ničeho ve vztahu Navrhovatele s Institucí.

Protože z předložených podkladů nevyplývá, že by Instituce uzavřela úmyslně neplatnou Pojistnou smlouvu, dobrá víra Instituce o tom, že přijaté pojistné je jejím majetkem, trvá až do pravomocného rozhodnutí, že Pojistná smlouva je neplatná.

Stejně tak finanční arbitr ani po opakovaném posouzení jednotlivých Navrhovatelem tvrzených důvodů, proč by měla námitka promlčení vznesená Institucí být v rozporu s dobrými mravy, nezjistil, že by v tomto případě nastaly výjimečné okolnosti, které by měly takovou intenzitu, aby zavdaly příčinu k odepření práva vznést námitku promlčení.

Finanční arbitr odkazuje, že smyslem institutu promlčení je přispět právní jistotě (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3825/2011: „.....*neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje.*“ Promlčení tedy slouží v dlouhodobých smluvních vztazích právní jistotě, mimo jiné tím, že brání tomu, aby bylo ekonomicky velmi výhodné platnost smluvního vztahu zpochybnit.

Navrhovatel je tou stranou, která se dovolává určení neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení. Ustanovení § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi sice stanoví, že „[ř]ízení se zahajuje na návrh navrhovatele“, nicméně žádné ustanovení zákona o finančním arbitrovi neukládá, že výsledek musí být pro navrhovatele příznivý, ba naopak podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi „[a]rbitr je povinen rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy“, tudíž výsledek řízení pro navrhovatele může být i negativní (např. navrhovatel obdrží méně, než instituce nabízela smírně, navrhovatel obdrží z titulu bezdůvodného obohacení nižší částku než kolik by činilo odkupné, kdyby pojistná smlouva byla platná apod.).

Finanční arbitr neshledává důvod měnit své závěry z Nálezu a opakuje, že nezjistil úmysl Instituce bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele a neshledal námitku promlčení, kterou vznesla Instituce, za rozpornou s dobrými mravy.

5.4 K vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy

Finanční arbitr v Nálezu vypořádal námitku promlčení nároku Navrhovatele, kterou Instituce důvodně vznesla tak, že za mezní datum rozhodné pro promlčení stanovil den 7. 11. 2013, tj. tři roky před podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem. Námitka Navrhovatele týkající se počátku subjektivní promlčecí doby, resp. jeho vědomosti o bezdůvodném obohacení Instituce, je tak zcela bezpředmětná, když finanční arbitr v daném případě shledal, že se právo Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení promlčuje v tříleté objektivní promlčecí době. Finanční arbitr současně odmítá argumentaci Instituce o použití dvouleté subjektivní promlčecí doby ve vztahu k právu Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení, když finanční arbitr nemá za prokázanou dřívější vědomost Navrhovatele o konkrétní výši stržených nákladů než k měsíci prosinci roku 2015, konkrétně k datu 17. 12. 2015, kdy Instituce Navrhovatele informovala o aktuální výši kapitálové hodnoty garantované a negarantované, výši nesplacených počátečních nákladů a aktuální výši odkupného. Pouze ze smluvní dokumentace žádné konkrétní informace o nákladovosti produktu nevyplývají, proto finanční arbitr odmítá námitku Instituce, že Navrhovatel věděl o bezdůvodném obohacení Instituce od okamžiku uzavření Pojistné smlouvy.

Podle § 451 starého občanského zákoníku platí, „(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. (2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“

Protože finanční arbitr posoudil námitku promlčení, kterou vznesla Instituce, jako důvodnou, zabýval se pouze tím, jaká částka byla na pojistném na životní pojištění z Pojistné smlouvy hrazena po dni 7. 11. 2013. Z výpisu plateb pojistného předloženého Navrhovatelem zjistil finanční arbitr, že Navrhovatel uhradil Instituci v období ode dne 7. 11. 2013 do dne 16. 11. 2015 (poslední doložená platba pojistného) celkem na pojistném částku 14.500 Kč (1 platba ve výši 2.500 Kč a 24 plateb ve výši 500 Kč), kterou je Instituce povinna Navrhovateli jako bezdůvodné obohacení z neplatné Pojistné smlouvy vydat.

Finanční arbitr současně odmítá námitku Navrhovatele, že finanční arbitr nesprávně nejdříve aplikoval námitku promlčení a až následně zúčtoval vzájemná plnění stran neplatné smlouvy, jako nedůvodnou, když v daném případě nedošlo k zúčtování plnění stran neplatné smlouvy, protože Instituce neposkytla Navrhovateli na základě Pojistné smlouvy žádné finanční plnění. Finanční arbitr v dané souvislosti odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 33 Odo 791/2005, které potvrzuje, že v případech neplatné smlouvy je námitka promlčení zásadně přípustná; námitka promlčení není přípustná pouze ve vztazích týkajících se vlastnického práva, které nepodléhá promlčení (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 20 Cdo 4739/2015 ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3041/2010).

K námitce Instituce, že je nutné při vypořádání plnění stran neplatné smlouvy zohlednit plnění poskytnutá Institucí ve formě poskytované pojistné ochrany a správy zaplaceného pojistného finanční arbitr odkazuje, že je zapotřebí rozlišovat mezi tím, zda se Navrhovatel obohatil, a tím jestli Instituci vznikla finanční újma, když pro bezdůvodné obohacení platí, že „[k] obohacení jednoho subjektu musí dojít na úkor subjektu druhého, tedy, to, co představuje obohacení jedné strany, je současně újmou strany druhé.“ (z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 30 Cdo 4131/2007). Pojistná smlouva, která je neplatná, ze své podstaty nemůže poskytovat Navrhovateli pojistnou ochranu, neboť tu poskytuje pouze platná Pojistná smlouva, Instituce tedy fakticky žádnou pojistnou ochranu neposkytovala.

Pokud Instituce argumentuje, že s přijatým pojistným, resp. přijatým bezdůvodným obohacením, měla náklady na jeho investování do zvolené investiční strategie, upravuje toto § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku: „Ten, kdo předmět bezdůvodného obohacení vydává, má právo na náhradu nutných nákladů, které na věc vynaložil.“

Starý občanský zákoník tedy přiznává pouze právo na nutné náklady a nikoliv na jakékoliv náklady, které na věc obohacený vynaložil. Jelikož přijatým bezdůvodným obohacením jsou finanční prostředky v bezhotovostní formě, nejsou s nimi spojeny a priori žádné nutné náklady na jejich úschovu. Finanční arbitr tak konstatuje, že náklady, které Instituci vznikly, nejsou nutnými náklady ve smyslu § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku. K argumentaci Instituce, že pojistné investované do fondů se zhodnotilo, finanční arbitr konstatuje, že tuto situaci upravuje § 458 odst. 2 starého občanského zákoníku: „S předmětem bezdůvodného obohacení musí být vydány i užitky z něho, pokud ten, kdo obohacení získal, nejednal v dobré víře.“ A contrario obohacenému přísluší užitky z bezdůvodného obohacení, jednal-li v dobré víře. Finanční arbitr konstatuje, že Instituce v dobré víře přijímala pojistné, neboť se domnívala, že přijímá pojistné do platné Pojistné smlouvy (Instituce tvrdí, že neshledává Pojistnou smlouvu neplatnou). Dobrá víra Instituce o tom, že přijaté pojistné je jejím majetkem tak trvá až do pravomocného rozhodnutí, že Pojistná smlouva je neplatná. Instituci tedy přísluší užitky z bezdůvodného obohacení, tj. pokud se fondy zhodnotily, má na toto zhodnocení právo a nemusí ho vydat Navrhovateli.

Co se týče nákladů spojených s uzavřením Pojistné smlouvy, finanční arbitr souhlasí, že jejich vynaložením v souvislosti s Pojistnou smlouvou, kterou shledal neplatnou, Instituci vznikla majetková újma, nicméně neshledává žádné předpoklady k tomu, aby za tuto majetkovou újmu byl Instituci odpovědný Navrhovatel. Finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 33 Odo 1615/2006: „[j]iž v rozsudku ze dne 5. května 2005, sp. zn. 33 Odo 351/2004, Nejvyšší soud přijal závěr, že pouze účastníci neplatné smlouvy jsou věcně legitimováni k podání žaloby na vydání bezdůvodného obohacení podle ustanovení § 457 obč. zák., a to bez ohledu na skutečnost, zda v souvislosti s plněním z této smlouvy došlo k bezdůvodnému obohacení i na úkor někoho jiného. Věcná legitimace (ať už aktivní nebo pasivní) je tedy dána pouze na straně účastníků smlouvy.“

5.5 Úroky z prodlení

Instituce již v srpnu roku 2016 nabízela Navrhovateli dohodu o narovnání sporných práv, podle které by se zavázala vyplatit Navrhovateli vyšší částku, než jakou mu finanční arbitr přiznává nálezem, resp. rozhodnutím o námitkách. Navrhovatel dohodu o narovnání odmítl uzavřít.

Starý občanský zákoník ani soudní judikatura se nijak nevěnují otázce, jakou součinnost má poskytnout pojistník, pokud napadá platnost pojistné smlouvy a žádá vydání bezdůvodného obohacení.

Podle § 522 starého občanského zákoníku platí, že „[v]ěřitel je v prodlení, jestliže nepřijal řádně nabídnuté plnění nebo neposkytl v době plnění součinnost potřebnou ke splnění dluhu. V takových případech je věřitel zejména povinen nahradit dlužníkovi náklady, které

mu tím vznikly. Dále na něj přechází nebezpečí nahodilé zkázy věci. Kromě toho je dlužník oprávněn žádat od věřitele náhradu jiných škod způsobených mu prodlením, lze-li věřiteli přičítat zavinění.“

Podle § 523 starého občanského zákoníku platí, že „[z]a dobu věřitelova prodlení není dlužník povinen platit úroky.“

Finanční arbitr má za to, že Navrhovatel nepřísluší úroky z prodlení z částky 14.500 Kč, tedy z nepromlčeného pojistného, protože Navrhovatel byl v prodlení s přijetím plnění od Instituce, když Instituci neposkytl součinnost v souvislosti s nabízenou dohodou o narovnání a nepřijal nabízenou částku, která převyšovala částku, kterou finanční arbitr přiznává Navrhovateli nálezem a na kterou Navrhovateli vznikl nárok (po zohlednění částečného promlčení nároku Navrhovatele).

Protože neplatnost pojistné smlouvy má důsledky nejen inter partes, ale pokud byla pojistná smlouva vinkulována nebo daňově uznatelná, tak i na další subjekty, považuje finanční arbitr podepsání dohody o narovnání za poskytování součinnosti věřitele, neboť jestliže je mezi stranami spor o platnost Pojistné smlouvy, je potřeba upravit situaci ohledně Pojistné smlouvy tak, aby nevznikla v budoucnu žádná další nejistota. Je tedy potřeba součinnosti věřitele širší než jen přijetí bezdůvodného obohacení, ale i úprava dosud trvajících vzájemných práv a povinností ze smlouvy a postavení najisto částky bezdůvodného obohacení.

Finanční arbitr souhlasí s Navrhovatelem, že neměl povinnost uzavřít nabízenou dohodu o narovnání, nicméně v případě, že se Navrhovatel rozhodne nabízenou dohodu neuzavřít a nepřevzít Institucí nabízené plnění a finanční arbitr zjistí, že Navrhovatel nemá nárok na vyšší plnění, než které Instituce nabízela, musí Navrhovatel nést důsledky svého jednání, protože finanční arbitr neshledává, že by v takovém případě byla Instituce v prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení, resp. finanční arbitr shledává prodlení na straně Navrhovatele a nemůže tak Navrhovateli přiznat zákonný úrok z prodlení.

6 K výroku rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr nezjistil, že by v řízení o určení neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy rozhodl věcně nesprávně z důvodů namítaných Navrhovatelem a Institucí, a setrvává tak na závěru, že je Pojistná smlouva absolutně neplatná, a že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 14.500 Kč z důvodu neplatnosti Pojistné smlouvy.

Na základě výše uvedené skutečnosti rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitř

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce 28eggh
Institute – datová schránka v93dkf5

